

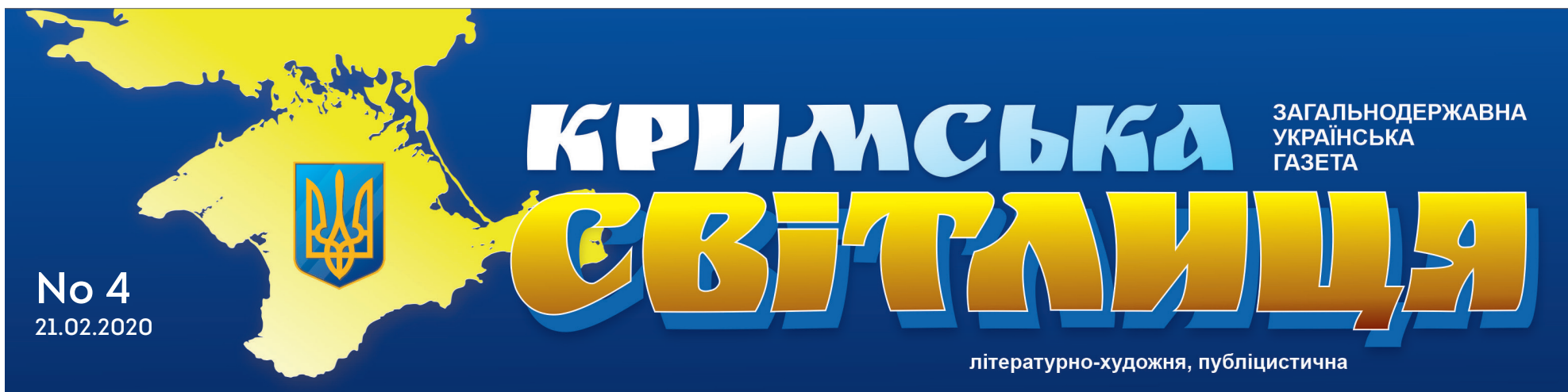
ПАРЛАМЕНТСЬКІ СЛУХАННЯ
ПО КРИМУ - ЧЕРГОВИЙ ХО-
ЛОСТИЙ ПОСТРІЛ ВЛАДИ?!

→ 2

ПОДОРОЖ НА КРИМ
1920 РОКУ

→ 7

ОКУПОВАНА ОСВІТА: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ РОЗВ'ЯЗАННЯ

ГОСТРЕ ПИТАННЯ

Ще у січні 2017 року Україна подала позов у Міжнародний суд ООН з метою притягнення до відповідальності за дискримінацію етнічних українців і кримських татар в анексованому Криму. 19 квітня 2017 року Міжнародний суд ООН у Гаазі оголосив рішення, яким частково задовольнив запит України про вжиття тимчасових заходів стосовно Росії. Заходи стосуються Міжнародної конвенції про ліквідацію всіх форм расової дискримінації. Суд ухвалив рішення, згідно з яким Росія мусить гарантувати доступність освіти українською мовою в Криму.

ЛЮДМИЛА БОЖЕНКО

Від самого початку окупації Кримського півострова Російська Федерація сконцентрувала значні зусилля на забезпеченні повної інтеграції освітнього простору Криму в освітній простір РФ. Відповідні процеси супроводжувались суцільною русифікацією системи освіти в Криму.

Так, у травні 2014 року Президентом РФ було підписано Федеральний закон № 84-ФЗ «Про особливості правового регулювання відносин у сфері освіти в зв'язку з прийняттям в Російську Федерацію Республіки Крим та утворення в складі Російської Федерації нових суб'єктів – Республіки Крим та міста федерального значення Севастополя та

ФОТО: ВІДКРИТІ ДЖЕРЕЛА

про внесення змін до Федерального закону «Про освіту в Російській Федерації».

Вказаним законом українське законодавство у сфері освіти замінено на російське, українські освітні й освітньо-кваліфікаційні рівні замінено освітніми й освітньо-кваліфікаційними рівнями РФ. У зв'язку з вищезазначеними нововведеннями були вилучені всі українські підручники, зі шкільної програми зник предмет «Історія України», а українська мова та література викладаються як шкільний предмет лише обмеженому колу дітей або ж навчання проводиться факультативно. В результаті вчителям історії, української мови та літератури довелося перевчитися на викладання інших предметів або ж звільнитися з роботи. Про скорочення шкіл і класів з українською мовою нав-

чання свідчить навіть статистика окупаційної влади.

У 2013/2014 р. на півострові функціонувало 8 україномовних шкіл (7 — в АР Крим та 1 — в м. Севастополі), а вже у 2019 р. — жодної. Щоправда, окупаційна влада заявляє, що школа № 20 м. Феодосії є україномовною, але, за даними Кримської правозахисної групи, що базуються на інформації батьків, чії діти навчаються в цьому навчальному закладі, навчання з усіх предметів ведеться російською мовою. Українська мова залишилась тільки як окремий предмет і в деяких класах.

Кричуща ситуація і з україномовними класами. У 2013/2014 навчальному році їх налічувалося 879, а вже у 2018/2019 — лише 5. **Тобто у 2018/2019 навчальному році із 200,7 тисяч учнів на**

Кримському півострові 194,4 тисячі (96,7%) здобувають освіти російською мовою, 249 учнів — українською мовою (0,2%).

Внаслідок збройної агресії РФ проти нашої держави права громадян України, які проживають на тимчасово окупованій території АР Крим та м. Севастополя, порівняно з іншими регіонами у реалізації освітнього процесу були значно обмежені. Основними причинами цього є:

- відсутність у дітей, які проживають на тимчасово окупованих територіях України, можливості навчатися українською мовою;
- закриття на тимчасово окупованих територіях України шкіл та класів з українською мовою навчання;
- вилучення органами окупаційної влади навчальної дисципліни «Історія України» зі шкільної

програми та обмеження годин на викладання української мови та літератури;

– відсутність на тимчасово окупованих територіях України навчальних матеріалів і вчителів-предметників для підготовки дітей до складання зовнішнього незалежного оцінювання (далі – ЗНО) та отримання документа про здобуття відповідного освітнього рівня;

– недійсність, відповідно до Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території» та Закону України «Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях», освітніх документів (атестатів за 9, 11 класи, дипломів тощо), що отримують діти, які проживають на тимчасово окупованих територіях України;

– додаткове навантаження на дітей, які проживають на тимчасово окупованих територіях України і бажають отримати освітні документи українського зразка, не відповідає стандартам України щодо допустимого навантаження на дітей відповідного віку;

– необхідність перетину контрольних пунктів в'їзду-виїзду (зокрема, щоб скласти ДПА, ЗНО або ж екзамен);

– необхідність здачі державної підсумкової атестації для дітей, які проживають на тимчасово окупованих територіях України, при цьому результати ДПА не враховуються під час виставлення річних оцінок із навчальних предметів;

– відсутність зручного транспортного сполучення тимчасово окупованих територій з іншими регіонами України.

→ 4

ПАРЛАМЕНТСЬКІ СЛУХАННЯ ПО КРИМУ – ЧЕРГОВИЙ ХОЛОСТИЙ ПОСТРІЛ ВЛАДИ?!

НАГОЛОС

Нещодавно в українських медіа з'явилася інформація, що 18 березня 2020 року відбудуться парламентські слухання «Стратегія деокупації та реінтеграції в Україну тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та міста Севастополь», ініціаторами проведення яких стало Представництво Президента України в АР Крим та народні депутати.

СВІТЛАНА ПОПАДЮК,
АНДЖЕЙ СТЕФАНОВИЧ

На заході передбачається заслухати інформацію Уряду України, Ради національної безпеки і оборони України, Постійного Представника Президента України в Автономній Республіці Крим, профільного міністерства, пропозиції державних органів, органів місцевого самоврядування та громадських організацій щодо цього питання.

Нагадаємо, що у 2016 році парламентські слухання по Криму вже проводилися, результатом стала Постанова Верховної Ради України №1602-VIII від 22.09.2016 р. «Про Рекомендації парламентських слухань на тему: «Стратегія реінтеграції в Україну тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та міста Севастополь: проблемні питання, шляхи, методи та способи». У документі напрацьовані чіткі та детальні рекомендації усім органам влади – від законодавчих ініціатив, необхідності вироблення державної стратегії реінтеграції в Україну тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя до санкційної політики.

* * *

З того часу минуло більше 3 років, і редакція газети «Кримська світлиця» вирішила з'ясувати, як виконана Постанова ВР і чи виконана взагалі. Для цього ми скерували кілька запитів до Верховної Ради України. У них ми попросили дати відповіді на такі запитання:

1. Чи були закладені кошти в бюджеті України для виконання Постанови Верховної Ради України №1602-VIII від 22.09.2016 р.

ФОТО: СЕРГІЙ ПІДКОШ

АПАРАТ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ
Інформаційне управління

01008, м. Київ-8, вул. М. Грушевського, 5, тел.: 255-91-88, 255-91-84; факс: 255-92-70; E-mail: info@rada.gov.ua

№ 110-118
"27" 01 2020 р.

ЩЕКУНУ А.С.
вул. Васильківська, буд.1, оф. 4-5, м. Київ, 03040
krimsvitlytsia@gmail.com

Шановний пане Щекун!

У Єдиній базі запитів на інформацію Верховної Ради України 23.01.2020 року зареєстровано Ваш запит (№ 16416) з проханням надати інформацію про заходи, здійснені Верховною Радою України на виконання Постанови Верховної Ради України від 22.09.2016 №1602-VIII «Про Рекомендації парламентських слухань на тему: «Стратегія реінтеграції в Україну тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя: проблемні питання, шляхи, методи, способи», а також про надання звіту Кабінету Міністрів України, Міністерства інформаційної політики України щодо виконання зазначеної Постанови у бюджеті України на 2020 рік.

Апарат Верховної Ради України інформує Вас, що у секретаріаті Комітету Верховної Ради України з питань організації державної влади, місцевого самоврядування, регіонального розвитку та містобудування (далі - Секретаріат Комітету) опрацьовано Ваш запит та за результатами розгляду повідомляємо наступне.

Стосовно першого питання Вашого запити, то відповідно до схвалених Постановою Верховної Ради України від 22.09.2016 №1602-VIII Рекомендацій, учасники даних парламентських слухань рекомендували Верховній Раді України та комітетам Верховної Ради України:

- 1) прийняти закони України:
 - про Державну стратегію деокупації та реінтеграції в Україну тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя, а також затвердити законом розроблену і подану Кабінетом Міністрів України Державну стратегію деокупації та реінтеграції в Україну тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя як загальнодержавну програму, що передбачатиме, зокрема, належне фінансове забезпечення відповідних заходів;
 - про визнання таким, що втратив чинність, Закону України «Про створення вільної економічної зони «Крим» і про особливості здійснення економічної діяльності на тимчасово окупованій території України»;
 - про колабораціонізм та очищення влади (деокупацію) в Автономній Республіці Крим та місті Севастополі;

Лист від Верховної Ради України-1

«Про Рекомендації парламентських слухань на тему: «Стратегія реінтеграції в Україну тимчасово окупованої території АР Крим та м. Севастополя: проблемні питання, шляхи, методи та способи»? Якщо так, то які і на що виділялися ці кошти?

2. Чи передбачені кошти на забезпечення виконання Постанови Верховної Ради України №1602-VIII від 22.09.2016р. «Про Рекомендації парламентських слухань на тему: «Стратегія реінтеграції в Україну тимчасово окупованої території АР Крим та м. Севастополя: проблемні питання, шляхи, методи та способи» у бюджеті України на 2020 рік? Якщо так, то яка сума і надайте статті витрат детально?

3. Чи закладені кошти в бюджеті України на 2020 рік та яка сума передбачена бюджетом України на здійснення державної фінансової підтримки засобів масової інформації, редакції яких переміщені з тимчасово окупованих територій АР Крим та м. Севастополь та здійснюють надалі інформаційну діяльність, що спрямована на забезпечення інформаційної політики відповідно до Розпорядження Кабі-

нету Міністрів України №1100-р від 22.09.2016 р. «Про Рекомендації парламентських слухань на тему: «Стратегія реінтеграції в Україну тимчасово окупованої території АР Крим та м. Севастополя: проблемні питання, шляхи, методи та способи» та Указу Президента України №47/2017 від 25 лютого 2017 року щодо затвердження Рішення Ради національної безпеки і оборони України від 29 грудня 2016 року «Про доктрину інформаційної безпеки України»?

4. Які заходи були здійснені Верховною Радою України на виконання Постанови Верховної Ради України №1602-VIII від

22.09.2016 року «Про Рекомендації парламентських слухань на тему: «Стратегія реінтеграції в Україну тимчасово окупованої території АР Крим та м. Севастополя: проблемні питання, шляхи, методи та способи» та Указу Президента України №47/2017 від 25 лютого 2017 року щодо затвердження Рішення Ради національної безпеки і оборони України від 29 грудня 2016 року «Про доктрину інформаційної безпеки України»?

про особливості ведення економічних відносин з тимчасово окупованими територіями;

про забезпечення реалізації права власності на тимчасово окупованих територіях України;

про організацію та проведення державно-правового експерименту із створення моделі електронного виборчого процесу;

про організацію і проведення державно-правового експерименту із створення моделі економічного розвитку Херсонської області;

про внесення змін до Закону України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» щодо вирішення питань деокупації та реінтеграції в Україну тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя;

2) затвердити законом нову редакцію Конституції Автономної Республіки Крим, яка повністю виключатиме можливість реалізації негативних для територіальної цілісності України сценаріїв.

Разом з тим жодного закону із зазначеними в цих рекомендаціях назвами прийнято не було. Також на розгляд Верховної Ради України не подавалися проекти законів України із вказаними назвами.

Принадно інформуємо, що Верховна Рада України не залишала поза увагою ситуацію, пов'язану з тимчасовою окупацією як території Автономної Республіки Крим та міста Севастополь, так і окремих територій Донецької і Луганської областей. Зокрема, можна назвати низку законів України, прийнятих Парламентом України з метою належного правового регулювання тих чи інших аспектів такої ситуації, а саме:

Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України;

Про створення вільної економічної зони «Крим» та про особливості здійснення економічної діяльності на тимчасово окупованій території України;

Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо невідворотності покарання осіб, які перебувають на тимчасово окупованій території України або в районі проведення антитерористичної операції;

Про внесення змін до Цивільного процесуального кодексу України щодо встановлення факту народження або смерті особи на тимчасово окупованій території України;

Про внесення змін до деяких законів України щодо діяльності вищих навчальних закладів, наукових установ, переміщених з тимчасово окупованої території та з населених пунктів, на території яких органи державної влади тимчасово не здійснюють свої повноваження;

Про внесення змін до деяких законів України щодо посилення соціального захисту осіб, які проживають на тимчасово окупованих територіях та у населених пунктах на лінії зіткнення;

Про внесення змін до Закону України «Про тимчасові заходи на період проведення антитерористичної операції» щодо вдосконалення регулювання відносин з використання державного і комунального майна на тимчасово окупованій території України;

Про внесення змін до Закону України «Про вищу освіту» щодо забезпечення права на здобуття вищої освіти осіб, місцем проживання яких є тимчасово окупована територія України;

Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях.

Стосовно другого питання Вашого запити щодо надання звіту Кабінету Міністрів України або Міністерства інформаційної політики України щодо виконання Постанови Верховної Ради України від 22.09.2016 №1602-VIII «Про Рекомендації парламентських слухань на тему: «Стратегія реінтеграції в Україну тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя: проблемні питання, шляхи, методи, способи» у Державному бюджеті України на 2020 рік, то до Верховної Ради України вказаний документ не надходив.

З повагою

Керівник Управління

T. ПАСТУШЕНКО

нету Міністрів України №1100-р від 22.09.2016 р. «Про Рекомендації парламентських слухань на тему: «Стратегія реінтеграції в Україну

22.09.2016 р. «Про Рекомендації парламентських слухань на тему: «Стратегія реінтеграції в Україну

АПАРАТ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Інформаційне управління

01008, м. Київ-8, вул. М. Грушевського, 5, тел.: 255-91-88, 255-91-84; факс: 255-92-70; E-mail: infupr@rada.gov.ua

№ 18/10-12 С

"28" 01 2020 р.

ЩЕКУНУ А.С.
вул. Васильківська, буд.1, оф. 4-5, м. Київ, 03040
krymsvitlytsia@gmail.com

Шановний пане Щекун!

У Єдиній базі запитів на інформацію Верховної Ради України 23.01.2020 року зареєстровано Ваш запит (№ 16418) з проханням надати інформацію чи були закладені кошти в бюджеті України для виконання Постанови Верховної Ради України від 22.09.2016 №1602-VIII «Про Рекомендації парламентських слухань на тему: «Стратегія реінтеграції в Україну тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та міста Севастополь: проблемні питання, шляхи, методи, способи», а також чи передбачені кошти на забезпечення виконання зазначеної Постанови у бюджеті України на 2020 рік.

Апарат Верховної Ради України інформує Вас, що у секретаріаті Комітету Верховної Ради України з питань організації державної влади, місцевого самоврядування, регіонального розвитку та містобудування (далі - Секретаріат Комітету) опрацьовано Ваш запит та за результатами розгляду повідомляємо наступне.

У текстових частинах законів України про Державний бюджет України на 2017, 2018, 2019, 2020 роки та додатках до них на Постанову Верховної Ради України від 22.09.2016 №1602-VIII «Про Рекомендації парламентських слухань на тему: «Стратегія реінтеграції в Україну тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та міста Севастополь: проблемні питання, шляхи, методи, способи» як нормативну підставу для планування чи здійснення тих чи інших видатків з державного бюджету не вказується.

У контексті зазначеного вище слід наголосити, що назви абсолютної більшості бюджетних програм у законах України про Державний бюджет України на відповідний рік, за якими здійснюються видатки з державного бюджету, також не містять вказівки на закони чи постанови Верховної Ради України, укази Президента України чи постанови Кабінету Міністрів України, які стали підставою для затвердження Верховною Радою України видатків за такими бюджетними програмами у законах України про Державний бюджет України.

При цьому детальні розрахунки згаданих вище видатків ведуться на етапі складання проекту Державного бюджету України на відповідний рік,

відповідальність за який, включно з необхідними контрольними функціями, покладается на Міністерство фінансів України, яке володіє комплексом даних стосовно обґрунтування усіх видатків (в тому числі їх нормативних підстав), що включатимуться до відповідного проекту для подання на розгляд Верховної Ради України.

У зв'язку із наведеним вище, Секретаріат Комітету вважає за доцільне спрямувати даний запит на інформацію до Міністерства фінансів України з огляду на частину третьої статті 22 Закону України «Про доступ до публічної інформації» як органу державної влади, в розпорядженні якого може бути запитувана інформація.

З повагою

Керівник Управління

Т. ПАСТУШЕНКО

Лист від Верховної Ради України-2

тимчасово окупованої території АР Крим та м. Севастополя: проблемні питання, шляхи, методи та способи»?

5. Чи був наданий звіт Кабінету Міністрів України, Міністерства інформаційної політики України щодо виконання Постанови Верховної Ради України №1602-VIII від 22.09.2016 р. «Про Рекомендації парламентських слухань на тему: «Стратегія реінтеграції в Україну тимчасово окупованої території АР Крим та м. Севастополя: проблемні питання, шляхи, методи та способи»? Якщо так, то надайте копію цього звіту або посилання, за яким можна ознайомитися з запитуваною інформацією?

Треба зазначити, що відповіді, які ми отримали, нас абсолютно не здивували. Бо усі ці роки ми не бачили жодної активності та дій влади з виконання Постанови ВР щодо Стратегії реінтеграції Криму та міста Севастополя, були лише поодинокі потуги, ідеї чи заяви. Відповіді від Верховної Ради України наводимо нижче.

Перший лист (див. лист від Верховної Ради України-1) пояснює, чи були втілені законодавчі ініціативи, рекомендовані парламентськими слуханнями у 2016 році та чи був наданий звіт Кабінету Міністрів України, Міністерства інформаційної політики України щодо виконання Постанови Верховної Ради України №1602-VIII від 22.09.2016 р. Виявилось, що жодного закону із зазначеними назвами ухвалено не було, вони навіть не подавалися до ВРУ на розгляд (!). Отож виникає запитання, чим усі ці роки займаються народні депутати, особливо кримчани, які вже не перше скликання у парламенті, і за що отримують свою заробітну плату? Та й український Кабмін, який має право законодавчої ініціативи, за понад 3 роки нічого не зробив з переліку Рекомендацій.

У наступному листі від апарату ВР (див. лист від Верховної Ради України-2) також було зазначено, що з 2017 до 2020 року не

було послань на Постанову ВР від 2016 року в законі про Держбюджет і додатках до них.

Ще один лист від Верховної Ради (див. лист від Верховної Ради України-3) інформує, чи буде в бюджеті України фінансова підтримка засобів масової інформації, редакції яких переміщені з тимчасово окупованих територій АР Крим та м. Севастополь та здійснюють надалі інформаційну діяльність. Як виявилось, ні, їм немає на що розраховувати.

«Вишенькою на торті» стала відповідь від Міністерства фінансів України (див. лист від Міністерства фінансів України). Принагідно нагадаємо, що Місія(!) Мінфіну полягає у фінансовому забезпеченні виконання державних функцій на основі виваженої бюджетної політики, створенні умов для стабільного розвитку економіки шляхом управління державними фінансами за принципами збалансованості, ефективності, неупередженості, цілісності, стійкості та прозорості.

Тобто Мінфін, який відповідає за формування бюджетної політики та зводить усі фінанси та державні програми під «своїм крилом» і повинен мати загальну картину держфінансування по органах влади загалом і по кожному з них окремо, перекидає лист на інші чотири міністерства: Міністерство у справах ветеранів, тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб України, Міністерство оборони України, Міністерство освіти і науки України та Міністерство соціальної політики України, щоб ті відповіли «у межах компетенції». Чи означає це, що Мінфін не має загальної картини щодо фінансів чи просто чиновники не захотіли вникати у суть запити?! Нам не відомо.

Крим тимчасово окупований уже шість років. Влада звітує, що «Крим – це Україна», але, крім заяв, не хоче нічого робити. Більше трьох років ігнорує виконання офіційних документів. Більше трьох років популізму. То як вони збираються деокупувати Крим? Нові представники влади, які нещодавно сіли у крісла чиновників, наступають на ті ж самі граблі і починають все з нуля, хоча варто було б проаналізувати Постанову Верховної Ради України №1602-VIII від 22.09.2016 року «Про Рекомендації парламентських слухань на тему: «Стратегія реінтеграції в Україну тимчасово окупованої території АР Крим та м. Севастополя: проблемні питання, шляхи, методи та способи» та реалізувати її напрацювання. Але ж ні, починають з популізму та холостих пострілів.

АПАРАТ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Інформаційне управління

01008, м. Київ-8, вул. М. Грушевського, 5, тел.: 255-91-88, 255-91-84; факс: 255-92-70; E-mail: infupr@rada.gov.ua

№ 18/10-116

"28" 01 2020 р.

ЩЕКУНУ А.С.
вул. Васильківська, буд.1, оф. 4-5, м. Київ, 03040
krymsvitlytsia@gmail.com

Шановний пане Щекун!

У Єдиній базі запитів на інформацію Верховної Ради України 23.01.2020 року зареєстровано Ваш запит (№ 16412) з проханням надати інформацію: чи закладені кошти в бюджеті України на 2020 рік, якими передбачається державна фінансова підтримка в бюджеті України засобів масової інформації, редакції яких переміщені з тимчасово окупованих територій Автономної Республіки Крим та міста Севастополь та здійснюють надалі діяльність, що спрямована на забезпечення інформаційної політики відповідно до Розпорядження Кабінету Міністрів України від 27.12.2018 №1100-р «Про схвалення Стратегії інформаційної реінтеграції Автономної Республіки Крим та м. Севастополя», Постанови Верховної Ради України від 22.09.2016 №1602-VIII «Про Рекомендації парламентських слухань на тему: «Стратегія реінтеграції в Україну тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя: проблемні питання, шляхи, методи, способи» та Указу Президента України від 25.02.2017 №47/2017 щодо затвердження Рішення Ради національної безпеки і оборони України від 29.12.2016 «Про доктрину інформаційної безпеки України», а також яка сума передбачена на це у Державному бюджеті України.

Апарат Верховної Ради України інформує Вас, що у секретаріаті Комітету Верховної Ради України з питань організації державної влади, місцевого самоврядування, регіонального розвитку та містобудування (далі - Секретаріат Комітету) опрацьовано Ваш запит та за результатами розгляду повідомляємо наступне.

У текстовій частині Закону України «Про Державний бюджет України на 2020 рік» та додатках до нього відсутні посилання на Розпорядження Кабінету Міністрів України від 27.12.2018 № 1100-р, Постанову Верховної Ради України від 22.09.2016 №1602-VIII та Указ Президента України від 25.02.2017 №47/2017 як нормативні підстави для планування чи здійснення видатків з державного бюджету на державну фінансову підтримку згаданого у запиті на інформацію кола засобів масової інформації.

У контексті зазначеного вище слід наголосити, що назви абсолютної більшості бюджетних програм у Законі України «Про Державний бюджет

України на 2020 рік», за якими здійснюються видатки з державного бюджету, також не містять вказівки на закони чи постанови Верховної Ради України, укази Президента України чи постанови Кабінету Міністрів України, які стали підставою для затвердження Верховною Радою України видатків за такими бюджетними програмами у даному Законі.

Разом з тим, з огляду на вимоги Бюджетного кодексу України, детальні розрахунки вищезгаданих видатків мали проводитися на етапі складання проекту Державного бюджету України на 2020 рік, відповідальність за який, включно з необхідними контрольними функціями, покладается на Міністерство фінансів України, яке повинно володіти комплексом даних стосовно обґрунтування всіх видатків (в тому числі їх нормативних підстав), що включалися до відповідного проекту для подання на розгляд Верховної Ради України.

У зв'язку із наведеним вище, Секретаріат Комітету вважає за доцільне спрямувати даний запит на інформацію до Міністерства фінансів України з огляду на частину третьої статті 22 Закону України «Про доступ до публічної інформації» як органу державної влади, в розпорядженні якого може бути запитувана інформація.

З повагою

Керівник Управління

Т. ПАСТУШЕНКО

Лист від Верховної Ради України-3

МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
(Мінфін)вул. М. Грушевського 12/2 м. Київ 01008 тел. (044) 206-59-47, факс 425-90-26
e-mail: infomf@minfin.gov.ua, код ЄДРПОУ 00013480

від 20 р. № На № від 20 р.

Міністерство у справах ветеранів,
тимчасово окупованих територій та
внутрішньо переміщених осіб України
Міністерство оборони України
Міністерство освіти і науки України
Міністерство соціальної політики УкраїниЩекуну А. С.
вул. Васильківська, буд. 1, оф. 4-5,
м. Київ, 03040,
krymsvitlytsia@gmail.com

Про розгляд запити

Міністерство фінансів України відповідно до частини третьої статті 22 Закону України «Про доступ до публічної інформації» надіслав за належністю для розгляду, в межах компетенції кожного, запит на отримання публічної інформації головного редактора газети «Кримська світлиця» Щекуну А. С. від 21.11.2019 № 11/11-19 надісланий листом Апарату Верховної ради України від 28.01.2020 № 18/10-124.

Про результати розгляду просимо повідомити запитувача.

Додаток: на 4 арк. в 1 прим. на 1-4 адреси.

В. о. директора Департаменту
місцевих бюджетів

Олена МАЧУЛЬНА

Юрійчук С.М. 277 34 65

ДОКУМЕНТ СЕД Мінфін АСКОД
Сертифікат 2084E4E0D30998C040000026F02800984A6E900
Підписувач: Мачульня Олена Іванівна
Дійсний з 16.10.2018 0:00:00 по 16.10.2020 0:00:00

Міністерство фінансів України

05230-15/139-311/124 від 06.02.2020

Лист від Міністерства фінансів України

ОКУПОВАНА ОСВІТА: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ РОЗВ'ЯЗАННЯ

ГОСТРЕ ПИТАННЯ

➔ 1

Для розуміння того, чи володіє достатньою інформацією Міністерство освіти і науки України для реалізації політики у сфері освіти з урахуванням окупованих територій, наприкінці 2019 року газета «Кримська світлиця» звернулася до відомства із запитом, на які отримала такі відповіді:

Запитання: Чи здійснюється Міністерством освіти і науки України моніторинг щодо стану та якості освіти на тимчасово окупованій території АР Крим та м. Севастополя, зокрема щодо милітаризації освіти та її впливу на свідомість дітей?

Відповідь: (відповідь МОН №1/11-9645 від 04.11.2019 р.)

Міністерством освіти і науки України на підставі чинного законодавства не здійснюється моніторинг стану та якості освіти на тимчасово окупованій території АР Крим та м. Севастополя.

Запитання: Чи подавалися Міністерством клопотання про внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань з подальшим відкриттям кримінального провадження щодо порушення прав дітей, які проживають на тимчасово окупованій території АР Крим та м. Севастополя, на здобуття освіти українською мовою, відповідно до Рішення Міжнародного суду ООН у Гаазі від 19 квітня 2017 року?

Відповідь: (відповідь МОН №1/11-9645 від 04.11.2019 р.)

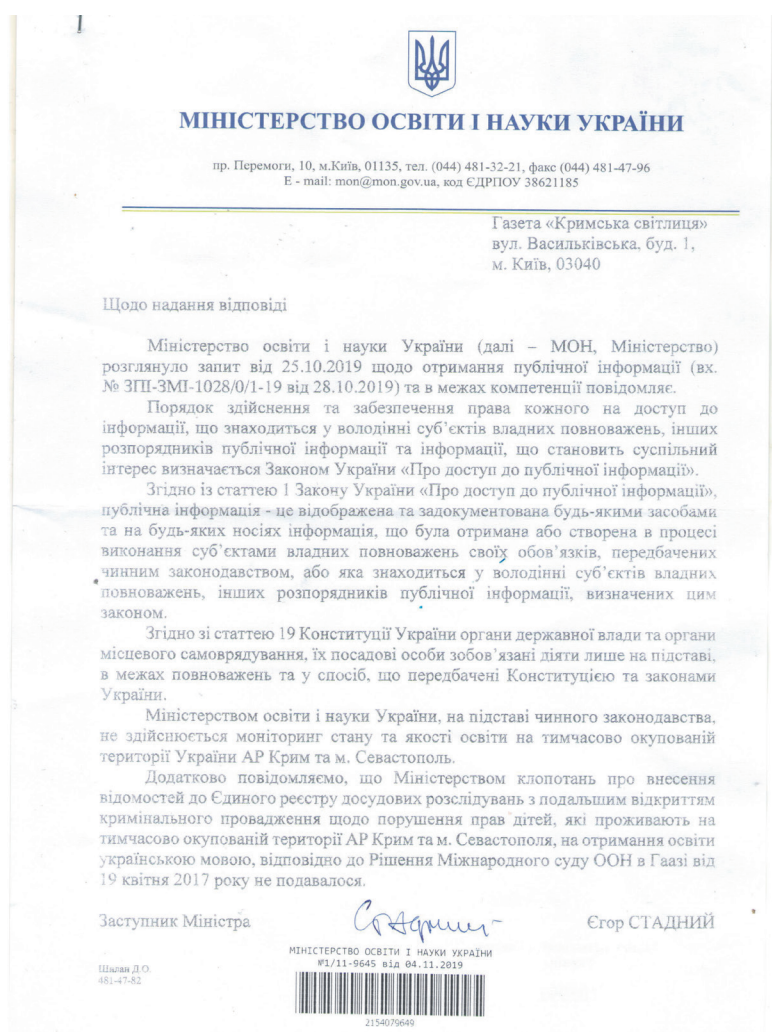
Міністерством освіти і науки України клопотань про внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань з подальшим відкриттям кримінального провадження щодо порушення прав дітей, які проживають на тимчасово окупованій території АР Крим та м. Севастополя, на здобуття освіти українською мовою, відповідно до Рішення Міжнародного суду ООН у Гаазі від 19 квітня 2017 року, не подавалось.

Запитання: Якою є кількість дітей, які проживають на тимчасово окупованій території АР Крим та м. Севастополя, і вступили до закладів вищої освіти за спрощеною системою через освітні центри «Крим — Україна» з розбивкою по закладах вищої освіти та роках вступу за наданою таблицею.

Відповідь: (відповідь МОН №3.4.4/133-19 від 06.11.2019 р.)

ФОТО З ВІДКРИТІХ ДЖЕРЕЛ

Відповідь МОН №1/11-9645 від 04.11.2019 р.

Відповідно до Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України», розроблено Порядок прийому для здобуття вищої освіти та професійної (професійно-технічної) освіти осіб, які проживають на тимчасово окупованій території України, яким визначено особливості отримання документів про загальну середню освіту та особливості умов прийому для здобуття вищої та професійно-технічної освіти особам, які проживають на тимчасово окупованій території АР Крим та м. Севастополя. Для організації прийому на навчання для таких осіб у 2019 році, як і під час вступної кампанії 2016, 2017, 2018 років, працю-

вало 35 освітніх центрів «Крим — Україна» на базі уповноважених закладів вищої освіти в містах: Дніпро, Запоріжжя, Київ, Львів, Миколаїв, Харків, Херсон, Одеса. Особливості отримання документів про українську освіту та прийому до ЗВО полягають у тому, що особа, яка не мала документа про повну загальну середню освіту державного зразка, повинна була звернутися до одного з освітніх центрів для проходження річного оцінювання, державної підсумкової атестації та вступу до вишу за спрощеною процедурою. Такі вступники мали скласти два іспити державної підсумкової атестації: українська мова та історія України, а також один вступний іспит — профільний, який встановлював

заклад. Після цього вступники отримували у загальноосвітньому закладі тимчасову довідку, яка протягом трьох місяців замінювалась на документ про освіту державного зразка. У наказах про зарахування прізвища вступників шифрувалися.

Вступники, які проживали в окупованому Криму, мали право вступати до уповноважених ЗВО на місця державного замовлення в межах встановлених квот (20%). У 2019 році така квота становила понад 2600 місць.

Через освітні центри «Крим — Україна» вступили до вишів України у 2016 р. — 153 особи, у 2017 р. — 204, у 2018 — 254, у 2019 — 265.

Запитання: Якою є кількість дітей, які проживають на тимчасово окупованій території України АР Крим та м. Севастополя, та навчаються за дистанційною/екстернатною формою навчання в закладах освіти інших регіонів України. Інформацію просимо надати в розрізі по регіонах і роках, починаючи з 2016 року.

Відповідь: (відповідь МОН №4/2896-19 від 04.11.2019 р.)

Збір статистичної інформації щодо здобуття освіти за дистанційною формою навчання здійснюється з 2016/2017 навчального року. Так, у 2016/2017 за дистанційною формою навчання 1293 учні, у 2017/2018 навчальному році — 3050, а у 2018/2019 — 5535 учнів.

Запитання: Чи розроблені вашим відомством і чи запроваджуються у закладах освіти програми, спрямовані на соціально-психологічну адаптацію та інтеграцію в українське суспільство дітей/молоді, які проживають на тимчасово окупованих територіях? Якщо так, то що це за програми (назвіть) і в яких навчальних закладах або закладах вищої освіти вони вже впроваджені?

Відповідь: (відповідь МОН №4/2896-19 від 04.11.2019 р.)

У системі освіти відповідно до ст. 76 Закону України «Про освіту» діє психологічна служба. Для фахівців цієї служби розроблена корекційно-розвиткова програма «Безпечний простір». Мета програми: підвищення стійкості до переживання наслідків стресу дітей дошкільного, молодшого шкільного віку та підлітків після психотравматичних подій.

Запитання: Якою є кількість свідочів про закінчення 9 та 11 класів, виданих дітям, які проживають на тимчасово окупованій

території АР Крим та м. Севастополя, та завершили навчання на дистанційній/екстернатній формі у закладах освіти в інших регіонах? Інформацію просимо надати з розбивкою по роках.

Відповідь: (відповідь МОН №4/2896-19 від 04.11.2019 р.)

Згідно зі статистичною звітністю у 2015/2016 навчальному році 1419 осіб, які здобували освіту екстерном, отримали свідоцтва про базову загальну середню освіту, у 2016/2017 — 2014 учнів, у 2017/2018 — 2480 учнів, а у 2018/2019 — 2457. Свідоцтва про повну загальну освіту у 2015/2016 навчальному році отримали 4115 учнів, у 2016/2017 — 3959 осіб, у 2017/2018 — 3621 учнів, у 2018/2019 — 3916.

* * *

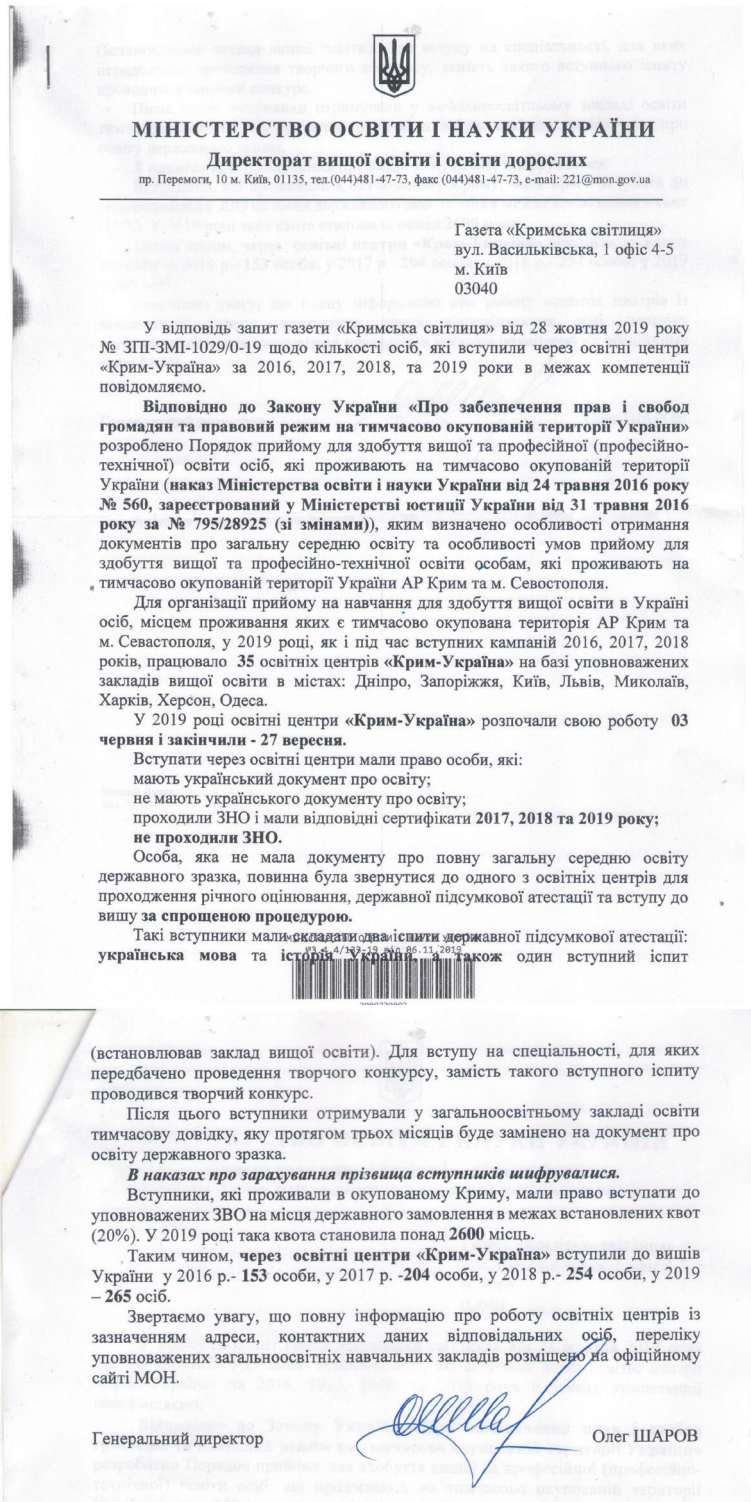
Для того, щоб проаналізувати відповіді, які надало Міністерство освіти та науки України, ми звернулися по коментар до експерта з питань освіти Центру громадянської просвіти «Альменда» Олега Охредька:

— Згідно з відповідями МОН №1/11-9645 від 04.11.2019 р., Міністерство не проводить моніторинг освітнього поля тимчасово окупованого Криму, що вказує на відсутність системного підходу до ситуації з освітою громадян, які перебувають на окупованому півострові. Відсутність інформації про стан справ в освіті окупованого півострова не тільки не дає можливості розробляти стратегічні плани щодо реінтеграції окупованого Криму, а й реагувати на поточну ситуацію, корегувати дії державних органів влади в системі освіти.

Самоусунення МОН від імплементації Рішення Міжнародного суду ООН у Гаазі від 19 квітня 2017 року лише погіршує ситуацію із захистом прав громадян України в тимчасово окупованому Криму в сфері збереження громадянської та національної ідентичності, що створює критичну ситуацію із можливістю навчання громадян України на окупованих територіях рідній мові, вказує на відсутність державної політики в цьому питанні.

Згідно з відповіддю МОН №4/2896-19 від 04.11.2019 р., Міністерство не надало відповіді щодо навчання дистанційною/екстернатною формою, вказавши загальні відомості по Україні, в яких відсутня будь-яка інформація щодо навчання дітей з тимчасово окупованого Криму.

За підтримки Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ) в Україні була розроблена корекційно-розвиткова програма формування

Відповідь МОН №3.4.4/133-19 від 06.11.2019 р.

стійкості до стресу в дітей дошкільного віку та школярів «Безпечний простір» (схвалено для використання Інститутом модернізації змісту освіти МОН України), яка позиціонується розробкою в зв'язку із тим, що, як зазначено в документі, «українське суспільство сьогодні переживає чергову кризу, пов'язану з багатьма чинниками. Найбільш руйнівною обставиною сьогодні є збройний конфлікт на сході держави». Проте на сьогодні не відома загальна інформація про впровадження цієї програми, її результативність, проведення корегування та поширення. Також відсутня інформація про інші програми.

Про відповідь МОН №3.4.4/133-19 від 06.11.2019 р. можна сказати, що це звичайна відписка, яка не дає відповіді на поставлене запитання, а імітує відповідь через надання різної інформації в полі самого питання (щодо вступу через освітні центри «Крим – Україна»). Тобто запит стосувався статистичних даних, без яких МОН не мало би змоги підбивати підсумки і ви-

давати загальну цифру, проте саме ця інформація і відсутня.

* * *

Отже, за час збройної агресії, що триває вже майже шість років, наша держава, на жаль, не спромоглася змінити підходи до задоволення освітніх потреб дітей, які проживають на тимчасово окупованих територіях України, аби кількість тих, хто вибирає українську освіту, зростала у геометричній прогресії. Зауважимо – на Кримському півострові щорічно понад 13 тисяч дітей стають випускниками, за п'ять років це – орієнтовно 65 тисяч випускників, а через освітні центри «Крим – Україна» за чотири роки його існування вступило до українських закладів вищої освіти 876 дітей з тимчасово окупованої території АР Крим та м. Севастополя.

Враховуючи вищевикладене, є нагальна потреба у вирішенні проблем доступу до освіти дітей з тимчасово окупованого Криму. На наш погляд, шляхами для розв'язання цих питань можуть бути:

- удосконалення систем дистанційної та екстернатної форм навчання у школі та закладах вищої освіти;
- скасування обов'язкового проходження державної підсумкової атестації (ДПА) як форми контролю відповідності освітнього рівня випускників загальноосвітніх навчальних закладів та професійно-технічних навчальних закладів, що надають повну загальну середню освіту, державним вимогам;

- організація для студентів, які проживали на тимчасово окупованих територіях України, додаткового навчання з таких предметів, як історія України, українська мова;

- організація психологічної допомоги дітям, які проживали на тимчасово окупованих територіях України, під час навчання у закладах вищої освіти;

- збір статистичної інформації щодо вступників, які проживають на тимчасово окупованій території (ті, хто вступив через ЗНО та освітні центри, з розбивкою по роках, регіонах, звідки вони прибули на навчання, та розбивкою по вищих, до яких вони вступили);

- здійснення постійного моніторингу освітнього поля та якості освіти на тимчасово окупованих територіях України та встановлення на підставі такого моніторингу спеціальних стандартів освітнього рівня для дітей, які проживають на тимчасово окупованих територіях України;

- припинення дискримінації дітей за ознакою проживання (реєстрації) на тимчасово окупованих територіях України;

- врахування фактору збройної агресії Російської Федерації проти України та особливостей проживання громадян України в умовах тимчасової окупації під час підготовки та прийняття нормативно-правових актів у сфері освіти;

- забезпечення населення тимчасово окупованих територій України достовірною, оперативною та актуальною інформацією, налагодження процесу інформування громадян, які проживають на тимчасово окупованих територіях України, щодо можливостей у сфері освіти, які надає держава України.

Без сумніву, державі необхідно терміново переглянути підходи щодо надання освітніх послуг дітям, які проживають на окупованому півострові. Треба знати цих дітей, але без системного моніторингу та аналізу освітнього поля, в якому вони зростають, навчаються та формуються, – це неможливо. Без розуміння їхніх потреб та проблем, без урахування того, що вони живуть на окупованій території, неможливо рухатися у напрямку реінтеграції та деокупації.

ВСЬОГО УЧНІВ ТА УЧЕНИЦЬ, ЯКІ ВИВЧАЮТЬ УКРАЇНСЬКУ МОВУ (В ОСНОВНОМУ ФАКУЛЬТАТИВНО)

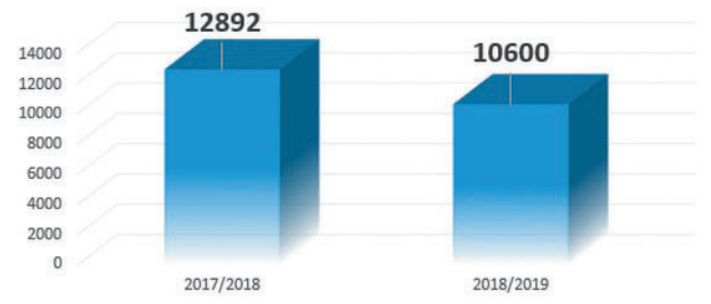

ФОТО з ВІДКРИТІХ ДЖЕРЕЛ

КІЛЬКІСТЬ УЧНІВ ТА УЧЕНИЦЬ, ЯКІ НАВЧАЮТЬСЯ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

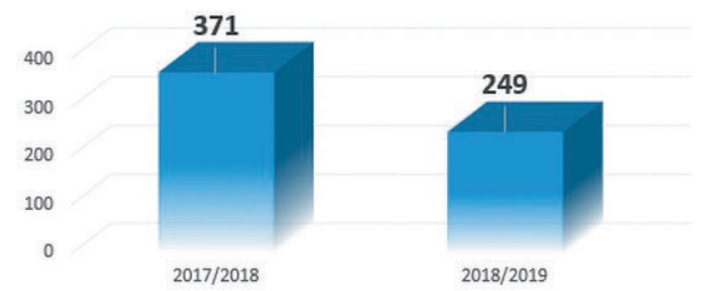

ФОТО з ВІДКРИТІХ ДЖЕРЕЛ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Директорат дошкільної та шкільної освіти
пр. Перемоги, 10 м. Київ, 01135, тел.(044)481-47-58, факс (044)481-32-87, e-mail: dps@mon.gov.ua

Редакція газети «Кримська світлиця»
вул. Васильківська, 1, м. Київ, 03040
ukr_house@ukr.net

На запит на отримання публічної інформації газети «Кримська світлиця» від 25.10.2019 № 03/10-19 щодо здобуття загальної середньої освіти особами з тимчасово окупованих територій Автономної Республіки Крим та м. Севастополь (далі – тимчасово окупована територія) за дистанційною та екстернатною формами навчання директорат дошкільної та шкільної освіти в межах компетенції інформує.

Збір статистичної інформації щодо здобуття освіти за дистанційною формою навчання здійснюється з 2016/2017 навчального року. Зокрема, у 2016/2017 навчальному році за дистанційною формою навчання здобували освіту 1293 учні; у 2017/2018 навчальному році – 3050 учнів, а у 2018/2019 навчальному році – 5535 учнів (інформація у розрізі областей додається).

Згідно статистичної звітності 76-РВК у 2015/2016 навчальному році 1419 осіб, які здобували освіту екстерном, отримали свідоцтва про повну загальну середню освіту; у 2016/2017 – 2014; у 2017/2018 – 2480; у 2018/2019 – 2457 (інформація у розрізі областей додається). У 2015/2016 навчальному році 4115 осіб, які здобували освіту екстерном, отримали свідоцтва про повну загальну середню освіту; у 2016/2017 – 3959; у 2017/2018 – 3621; у 2018/2019 – 3916 (інформація у розрізі областей додається).

Володільцями інформації про місце проживання осіб, які здобувають освіту за дистанційною чи екстернатною формами навчання, є заклади освіти, у яких здійснюється таке навчання.

Щодо розроблення програм із сприяння психологічній адаптації та соціальній інтеграції дітей і молоді, які проживають на тимчасово окупованій території, інформуємо. У системі освіти України відповідно до статті 76 Закону «Про освіту» діє психологічна служба.

Для фахівців психологічної служби розроблена корекційно-розвиткова програма «Безпечний простір». Мета програми: підвищення стійкості до переживання наслідків стресу дітей дошкільного, молодшого шкільного віку та підлітків після психотравмуючих подій. Завдання програми: формування у дітей навичок самостійного психоемоційного відновлення після пережитих психотравмуючих подій; підтримка поведінки дітей, яка допомагає їм адаптуватися до нових соціальних умов життєдіяльності після пережитих психотравмуючих подій; формування саногенних видів взаємовідносин дитини з найближчим соціальним оточенням; формування, розвиток і вдосконалення комунікативних навичок, емоційно-вольової саморегуляції поведінки; створення в дитячому колективі, де навчається проблемна дитина, атмосфери прийняття, доброзичливості, відкритості, взаєморозуміння і підтримки; формування адекватних батьківських настанов (налаштувань) на соціально-психологічні проблеми дитини, шляхом активного залучення батьків до психокорекційного процесу.

Педагогічні працівники також можуть скористатися іншими науково-методичними матеріалами, зокрема:

1. Богданов С., Залеська О. Методичний посібник «Психосоціальна підтримка в кризовій ситуації».
2. Бочкор Н. П., Дубровська С. В., Залеська О. В., «Соціально-педагогічна та психологічна робота з дітьми у конфліктній та постконфліктній період».
3. Музиченко І. В., Золотухіна С. Т., Омельченко С. О. «Агресія. Анексія. Конфлікт соціально-педагогічна та психологічна відповідь на виклики для дітей».
4. Авторський колектив: Геріло Г. М., Гніда Т. Б., Корнієнко І. О., Луценко Ю. А. «Організація соціально-психологічного супроводу дітей, сімей, які постраждали внаслідок військових конфліктів. Практичний посібник».
5. Андрєєнкова В. Л., Бандурка І. О., «Соціально-педагогічна та психологічна допомога сім'ям з дітьми в період військового конфлікту. Навчально-методичний посібник».

Додаток: на 1 арк.

Генеральний директор

А. Осоловський

Відповідь МОН №4/2896-19 від 04.11.2019 р.

ВЗАЄМОВІДНОСИНИ КРАЙОВОГО УРЯДУ І ДОБРОВОЛЬЧОЇ АРМІЇ

ЯК ЦЕ БУЛО...

Уряд С. Крима (у складі якого було чотири кадети, есер і меншовик) вжив деяких заходів для поліпшення становища населення півострова. Було видано розпорядження про дозвіл діяльності профспілок, створено комісію з питань праці. В грудні 1918 р. було ухвалено рішення про повернення мешканцям Криму грошей, вилучених більшовиками у вигляді контрибуцій. Розглядалися заходи щодо компенсації збитків у власників заводів та фабрик. Було відновлено обіг старих процентних паперів.

Генерал А. Денікін і командування Добровольчої армії

У листі від 20 листопада 1918 р., адресованому членом Кримського крайового уряду, А. Денікін гарантував «повне невтручання у внутрішні справи Криму». Уряд С. Крима не мав змоги втручатися в справу Добровольчої армії, а армія – в справу уряду. Проте з перших днів між крайовим урядом та командуванням армії почалися чвари. Командири армії часто ігнорували розпорядження уряду, уряд, своєю чергою, вважав себе незалежним від генерала А. Денікіна і виконував розпорядження тільки командування союзних військ.

го крайового уряду, А. Денікін гарантував «повне невтручання у внутрішні справи Криму»⁷. Уряд С. Крима не мав змоги втручатися в справу Добровольчої армії, а армія – в справу уряду. Проте з перших днів між крайовим урядом та командуванням армії почалися чвари. Командири армії часто ігнорували розпорядження уряду, уряд, своєю чергою, вважав себе незалежним від генерала А. Денікіна і виконував розпорядження тільки командування союзних військ. В. Оболенський зазначав: «П'ять місяців від уходу німців до приходу більшовиків можна охарактеризувати як період двовладдя або, говорячи точніше, боротьби двох влад – військової та цивільної. І можна з певністю сказати, що Кримський уряд був би переможений у цій внутрішній боротьбі, якби більшовики не припинили її, зайнявши Крим на початку квітня 1919 року»⁸.

ТЕТЯНА БИКОВА,
К.І.Н., НАУКОВИЙ СПІВРОБІТНИК ІНСТИТУТУ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ НАН УКРАЇНИ

Почався випуск нових грошей. Та одночасно з ними в обігу були різноманітні грошові одиниці: царські («романівки»), «керенки», донські паперові гроші – «дзвоники», українські карбованці, німецькі марки, французькі франки, англійські фунти, американські долари, купони від різних процентних паперів, позик, лотерейні квитки (надруковані урядом С. Крима) та ін.¹. Але місцеві паперові гроші швидко знецінювалися, що призводило до зростання цін на продовольство.

Справи з продовольством погіршувалися ще й через те, що війська Добровольчої армії та союзників почали забирати та вивозити з півострова те, що не встигла вивезти німецька армія. Йшлося не лише про хліб, який традиційно вивозили за межі півострова всі уряди, які панували тут з початку громадянської війни. З уже спустошених сіл військові почали вивозити все, що знаходили: продукти, селянську худобу, одяг, взуття, гроші, обручки, посуд та ін.².

Не кращим було становище і в інших галузях життя Криму. Свідок цих подій М. Маргулієс, розповідаючи про стан справ у Криму в другій половині грудня 1918 р., писав: «Відправляюся за новинами до адмірала Каніна*»; суперечки добровольців з Красновим тривають; союзники наполягають на угоді, погрожуючи в іншому випадку, що не будуть допомагати Краснову. Грошей для порто-

50 копійок 1919 р. Земський уряд С. С. Крима. Кримське Крайове Казначейство

вих робітників немає, а привезти їх треба будь-що, адже інакше робітників легко завербують більшовики; і зараз вже 400 робітників без роботи, того й дивись буде більшовицький вибух зсередини. Грошей немає й у Добровольчої армії. Безлад у частинах цієї армії в Криму – повний; вчора армія отримала 300 коней, а вночі з них хтось (?) вкрав 90 штук. Вугілля в Севастополі немає, його нізвідки отримати, адже все вугілля забрав у власні руки Катеринодар, звідки і йде його розподіл. Канін уже організував увесь свій штаб, але грошей на його утримання немає; правда, йому надіслали з Катеринодара свідоцтва Державного казначейства з українською печаткою, але тут у Севастополі ніхто їх не приймає... Відчуваю безнадійну безпомічність... Відомості генерала Каніна доповнюються відомостями лейтенанта Мезенцева: вчора на болгарському транспорті в Севастополі матроси вбили одного офіцера, зазіхали ще на одного; встановлена участь в убивстві місцевих біль-

шовиків. Англійці арештували всю команду і відвезли до Варни. В англійців з усіх кутків вночі стріляють. Жодних заходів проти місцевих більшовиків ще не вживалося – для цього поки що не мають реальної сили»³.

У своїй діяльності крайовий уряд спирався на союзників та частини Добровольчої армії, які з'явилися у Криму після появи тут військ Антанти (до цього сили Білого руху діяли на Північному Кавказі). Починаючи з 22 листопада, в Керч з Кубані переправились перші частини. 25 листопада в Ялті висадився Корніловський добровольчий полк, а в Сімферополі – загін козаків⁴.

З моменту своєї появи Білий рух вбачав своїм завданням «врятування Росії», її державницьких та православних цінностей. Ще в грудні 1917 р. в Новочеркаську було створено перший протибільшовицький уряд – Донську громадянську раду на чолі з тріумфатором генералів – М. Алексеєвим, Л. Корніловим та А. Каледіним. Саме вони й почали формувати

Добровольчу армію. Протягом 1918 р. тріумфірат розпався: 29 січня покінчив життя самогубством Каледін, 13 квітня у бою під Катеринодаром загинув Корнілов, 7 жовтня помер Алексеєв.

Створення нового уряду тривало протягом літа – осені 1918 р. Вищим органом цивільного управління стала Особлива рада, сформована у серпні 1918 р. при верховному керівнику Добровольчої армії. Вона мала розробляти та розглядати законопроекти «з усіх сфер державного устрою» як місцевого значення, так й у масштабі «відтворення великодержавної Росії у колишніх її кордонах»⁵. Особлива рада здійснювала зв'язок з усіма іншими антибільшовицькими урядами в Росії, розробляла єдиний курс зовнішньої політики. Постанови її мали ухвалюватися головнокомандувачем, яким з 8 жовтня став генерал-лейтенант А. Денікін. 26 грудня у підсумку угоди, яку уклали між собою А. Денікін та донський отаман П. Краснов, були створені об'єднані сили під загальним керівництвом Денікіна, які згодом отримали назву Збройні сили Півдня Росії (ЗСПР)⁶.

На територіях, контрольованих Денікіним, він був не лише головнокомандувачем, але й державним діячем. Добровольчу армію він вважав цілісним військово-політичним організмом. Це визначило характер влади – військова диктатура. Головнокомандувач одноосібно розпоряджався скарбницею і майном, видавав адміністративні та законодавчі акти.

У листі від 20 листопада 1918 р., адресованому членом Кримсько-

1 Надинский Н.П. Очерки по истории Крыма. – Ч. 2. – Симферополь. 1957. – С. 129-130.

2 Бунегин М.Ф. Революция и гражданская война в Крыму (1917-1920 гг.). – Симферополь, 1927. – С. 205.

* Адмірал Василь Канін (1862-1927 рр.) з 26 листопада 1918 р. до березня 1919 р. командував Чорноморським флотом.

3 Маргулієс М. Год интервенции. Летопись революции. Книга первая. Сентябрь 1918 – Апрель 1919. – Берлин, 1923. – С. 105-106.

4 Надинский П.Н. Вказана праця. – Ч. 2. – С. 128.

5 Деникин А.И. Белое движение и борьба Добровольческой армии (Очерки русской смуты) // Белое дело. Дон и Добровольческая армия. – М., 1992. – С. 287-288, 290-291.

6 Шмаглит Р.Г. Белое движение. 990 биографий крупнейших представителей русского военного зарубежья. – М., 2006. – С. 6.

7 Державний архів Автономної Республіки Крим (ДААРК). – Ф.-Р. 1000. – Оп. 4. – Спр. 14. – Арк. 5.

8 Оболенский В. Крым в 1917-1920-е годы // Крымский архив (Симферополь). – 1999. – No 4. – С. 60.

ПОДОРОЖ НА КРИМ 1920 РОКУ

СПОГАДИ

Продовження

Отож доїхали ми на-решті до Рені. Тут ми вже не висідали на берег, а просто зі свого пароплава перейшли канатним трапом на великий пароплав «Саратов». Пароплав наш скерувався просто на Ялту, де він мав висадити всіх «бретовців». Там мусили висісти і ми.

ЛЕВКО ЧИКАЛЕНКО

Поки полк. Нога шукав засобів, щоб добратися нам до Севастополя, ми, не без його допомоги, розшукали декого з українців, про яких дехто із нас знав, що вони десь у Ялті перебувають. Я мав доручення від Прокоповича, на випадок перебування в Ялті, розшукати відомого в Ялті українця-педагога Горянського¹, колишнього студента Київської духовної академії, спорідненого з родиною Дурдуківських, а також розшукати й ученицю Прокоповича з гімназії Жекуліної в Києві, панну Полторацьку, яка, хвора на туберкульоз, віддавна проживала в Ялтинській санаторії. Пробыли ми в Ялті цілу добу, і за цей час вдалося мені розшукати обох.

Від Горянського ми довідалися про настрої українського громадянства в Криму, про його страхи та сподівання, як і про те, хто з чільних осіб якої орієнтації тримається, що нам, звичайно, придалося у підготовці до Севастополя. Від нього ж дістали ми пораду, якщо б нам вистачило часу, відвідати місце вічного спочинку Степана Руданського. Встиг я і Полторацьку відвідати, чим велику їй радість справив, вже, може, й останню... Важке враження залишилось у мене від цієї зустрічі.

Пішов я на цвинтар, до нашого славного Небіжчика². Там були й решта наших з Горянським. Сиділи мовчки, то висловлювали заздрість небіжчиків, що серед такої краси на високому горбі, з широким обрієм моря, під кипарисами, знайшов собі вічний спочинок. З кладовища пішли до Горянського, щоб раніше лягти та раніше на другий день встати і не спізнитись на маленький катер, що мав нас забрати до Севастополя.

Погода випала вітряна, суденце трималося берега, і не так його кидало на хвилях, як неприємно якось сіпало. Хвороби від та-

Командир Кримського корпусу генерал-лейтенант Я. О. Слащов (третій праворуч) з чинами свого штабу.

Крим, квітень-травень 1920 р.

Пароплав-крейсер «Саратов»

кого сіпання, здається, не буває, але неприємно було, і те вельми. Я весь час стояв на правому борті і пізнавав чи намагався пізнати ті місця, які я юнаком ще пішки проходив, мандруючи з Севастополя до Гурзуфу і назад. Від Балаклави місця були мені не знайомі, та й не цікаві. Ця частина Криму не гориста, хоч досить, правда, високе плато. Тільки в'їжджаючи в Севастопольську бухту, знову розбудилася моя цікавість, бо ж праворуч – старий Херсонес, місцями розкопаний, де з землі видно якісь рештки руїн, а просто й ліворуч, то далеко, то близько берега з кручами або піщаними кучугурами скрізь, куди не глянь – буї та ліхтарі на них, що вночі показують суднам дорогу.

Полк. Нога, як було видно, телефонічно зносився з Севастополем, але нам про це нічого не говорив, і ми, звичайно, його про це не питали. Коли ж катер причалив і всі пасажери вийшли на берег, вийшли і ми. І тут-то й з'я-

сувалося, що не все іде так, як того сподівався полк. Нога. Він уже тим був стурбований, що ніхто не вийшов нас зустрічати. Кудись бігав часто, мабуть, до телефону, а нарешті попросив нас не турбуватися і почекати трохи, бо він мусить поговорити в справі нашого приміщення. Врешті з'явився він і трьома візниками повіз нас до готелю, де влаштував старших – нас троє, – показуючи якісь папери, а двох хорунжих повів на реквізоване приміщення в якогось лікаря. Після цього знову прийшов до нас і, здалека дуже починаючи, роз'яснив нам багато чого такого, про що ми й не догадувались.

Виявилось, що в час його відсутності зайшли поважні зміни, в констеляції³ політичних впливів в оточенні Врангеля. Виявилось, що його поїздка до нас сталася під впливом ген. Слащова. Це його оцінка політичного і стратегічного становища «Командования ВСЮР» спричини-

ла поїздки полк. Ноги до нашої армії. Здається, що серед тих сил, які творили оточення Слащова, Нога грав не останню роль. Тепер же, як виявилось, Слащов уже не тільки «не у дел», а вже й «в опалі»⁴. Видно було, що від усього цього було полк. Нозі дуже неприємно, і ми почували себе ніяково. Оцінивши ситуацію простим способом, а саме, що полк. Нозі більш неприємно, ніж нам, я почав заспокоювати його, що, мовляв, якось-то буде і що, очевидно, такі часи й такі обставини тепер, що люди роблять часто таке, що за хвилину каються. Це й Ногу переставило на оптимістичний лад, і ми вже спільно, як одна сторона, почали гадати, що і як далі буде. Нога певен був, що його поїздка не була вже таким необдуманим кроком з боку правлячих сфер, і що коли Слащов і не «у дел», то справа від цього не може багато змінитися. На тому й вирішено було не хвилюватися нам усім, а терпеливо чекати, що буде далі. Відпочили ми, а потім, узявши наших хорунжих, походили трохи по місті, посиділи на лавочках у якомусь мізерному сквері чи парку, а пізніше, повечерявши, розійшлися по своїх помешканнях з тим, «що було, те бачили, а що буде – побачимо».

Далі буде...

(Подається за виданням: Чикаленко Євген. Щоденник (1918-1919). – К.: Темпора, 2011. – 424 с. – С. 389-407)

Підготував
Сергій Конашевич

Від Горянського ми довідалися про настрої українського громадянства в Криму, про його страхи та сподівання, як і про те, хто з чільних осіб якої орієнтації тримається, що нам, звичайно, придалося у підготовці до Севастополя. Від нього ж дістали ми пораду, якщо б нам вистачило часу, відвідати місце вічного спочинку Степана Руданського.

1 Павло Горянський (1878-1935) – голова Ялтинської української громади (1917 р.). На початку 1918 р. в умовах більшовицького терору займався організацією проведення виборів до Установчих Зборів України на території Криму. Під час денікінської окупації півострова очолював Малу Раду (виконавчий комітет) Крайової Української Ради в Криму. Після з'їзду українських громадських організацій Криму в серпні 1919 р. у Севастополі отримав доручення взяти на себе захист кримських українців на правах консула УНР на півострові.

2 Мається на увазі Степан Руданський, місцем поховання якого опікувалася Ялтинська Українська громада на чолі з Павлом Горянським.

3 За розстановкою сил або за збігом обставин

4 Генерал-лейтенант Яків Слащов (Кримський) у 1920 р. був командиром кримського корпусу «ВСЮР». У грудні 1920 р. евакуювався до Стамбула (Туреччина), де видав свої спогади «Вимагаю суду громадськості та гласності. Оборона та здача Криму» з критикою врангелівського руху. Наприкінці 1921 р. на пропозицію ВЦВК РРФСР з іншими учасниками «білого руху» через Севастополь виїхав до Москви, закликавши вояків «Російської Армії» їхати до радянської Росії. Перейшов до Червоної армії, викладав на стрілецько-тактичних курсах у школі командирського складу. Публікував статті з питань тактики. В січні 1929 р. був застрелений у своєму помешканні в Москві. У своїх мемуарах Слащов згадував наведений у спогадах Чикаленка епізод так: «Ще під час перебування на Кавказі, бачачи невдачі Добровольчої армії, Врангель зацікавився Кримом. На його наполягання та за прохання начальника контррозвідки Ставки Семінського до Криму було прислано його офіцера, полковника Ногу, як інформатора з інструкцією стежити за мною. Полковник Нога без перешкод з мого боку зайнявся своєю справою, але, на превеликий жаль Ставки і зокрема Врангеля, не знайшов підтвердження поширених про мене чуток. Попри свою контррозвідальну діяльність, він виявився чесною людиною і надіслав Семінському розлоге донесення, яке згодом потрапило мені до рук. Нога у своєму донесенні підкреслює мою енергію та розпорядливість з оборони Криму та завершує коротким резюме: «Слащов тримає фронт і тил, фронт триматиметься доти, доки він одноосібно очолюватиме війсьско» тощо. Це донесення, звісно, не сподобалося нагорі. Стеження за мною було доручене чиновникові Шарову, начальникові корпусної контррозвідки, не підпорядкованій мені. Під час врангелівського командування Нога був відрхований зі служби».

ЯК МИ УЖЕ АНОНСУВАЛИ, ЦЬОГО РОКУ НА ШПАЛЬТАХ НАШОЇ ГАЗЕТИ ДРУКУВАТИМУТЬСЯ ТВОРИ КРИМСЬКИХ ПИСЬМЕННИКІВ З ПЕРШОГО ЛІТЕРАТУРНОГО АЛЬМАНАХУ «ГРОНО». НА ЙОГО СТОРІНКАХ ЗІБРАНЕ ГРОНО ТЕКСТІВ, НАПИСАНИХ РІЗНИМИ АВТОРАМИ, ПРОТЕ КОЖЕН З НИХ МАЄ ВЛАСНІ СТИЛЬ І МАНЕРУ, СВІЙ НЕПОВТОРНИЙ ПОГЛЯД НА СВІТ І ПОДІЇ, ЩО ВІДБУВАЮТЬСЯ.

МАЙСТЕРНЯ СЛОВА

БЕЗГОЛОВИЙ СУЛТАН

Продовження

Султан обережно взяв скриньку й власноруч поніс її до себе. «Мабуть, якщо добре його годувати, то загадковий мешканець скриньки зміцніє і матиме сили казати гучніше, а там хтозна, які дива він розповість», — міркував султан.

ОЛЕГ ДЕРІМ

Він сам вичавлював сік з винограду та відщипував шматочки фініків для юнака. «Ляльці», як прозвали юнака заздрісні жінки гарему, щодня у палаці грали найсолодшу музику, а придворний кравець пошив новий, з шовку та золота халат, який ледве можна було натягнути на палець. І хоча такому майстерному виробу дивувався увесь палац, але юнак уже не мав у ньому потреби — несподівано, чи то через їжу, чи то через гарний догляд, юнак почав щодня зростати. Десь днів зо два його вже можна було почути, і султан ні на мить не відступав від нього. Візир теж іноді підходив послухати оповіданні юнаком дивні історії, але зміст їхній жахав мудрого радника. Хоч як він намагався відволікти султана, той і чути не хотів про інші розваги чи навіть справи.

За два тижні юнак сягнув звичайних людських розмірів і більше не зростав. Натомість почав радити султану в усіх державних справах, а той слухався. Запанував у державі безлад — де й поділася та справедливість, що нею так пишався султан: добрих зневажали, а злих винагороджували; нищих звеличували, а славетних ганьбили; марнотратам віддавали накопичене ощадливими.

Плакав тихенько у своїй палаті візир — шкода йому було країну, що її занепадає його пан; шкода йому було свого пана, бо змовлявся вже проти султана гарем...

Тут караманець замовк.

Це — Віра в Бога. У кожного вона є. І мало не кожен утримує її на хлібі обов'язкових молитов та на воді посту. Та якщо в скрутну годину людина звернеться до неї і почне молитися часто й щиро, почне думати про Творця, спілкуватися з побожними людьми, читати святі книги — тобто плекати в собі віру, то вона зростає й не залишить у людині нічого, крім себе. Вчинки наверненого здаватимуться божевіллям, а він сам — навіженим.

— А далі? Що було далі? — не терпляче питали купці.

— Невже ви не знаєте цієї казки? — здивувався прочанин. — Тож ви, справді, не візьмете з мене проїзне?

— Ні! — одностайно вигукнули всі.

— Добре. Та все ж, ви знаєте закінчення історії. Ось ти, — звернувся він до наймолодшого з купців, — хоч ти ще й безбородий, але ж розумієш, що буває, коли гарем повстає проти свого господаря?

— Авжеж. Одного ранку правителя знаходять убитим у власному ліжку, а всім оголошують, що він помер від давньої хвороби.

— У ніч смерті султана на нічній варті стояли віддані гарему яничари, — схвально кивнув караманець. — А ось ти, — він звернувся до іншого купця, — хіба ти гадаєш, що такі написи на таких скриньках не справджуються?

— Без сумніву, справджуються! — впевнено сказав купець, відтак трошки поміркував і спитав, — отже, султана знайшли у ліжку безголовим?

— Тільки крові було небагато, бо відігнули її з небіжчика, — продовжив прочанин. — А хіба ти, найстаріший та наймудріший з купців, — звернувся він до сиwoбородого очільника каравану, — не здогадуєшся, хто міг так спаллювати тіло бідлашного володаря?

— Здогадуюсь, — повільно відповів старий, — це був той злий

Фото Марини Касперської - <https://illustrators.ru>

дух-юнак, якого, вочевидь, поспав сам Диявол помститися на султані за страчених злочинців.

— Юнак відтяв і викрав голову султана, а далі його вже ніхто не бачив. Як і палацу, що зруйнувався того ж дня, — караманець зупинився. — Я ж казав, що ви знали закінчення історії, і самі тільки-но це довели.

— Стривай! — не вгавали купці. — Ким був той юнак? Нащо йому була потрібна голова султана?

— Стуліть пельки! — гримнув на них очільник каравану і звернувся до караманця. — У кожній казці має бути повчальна суть. Єдина риба, яку я вилловив з мутної річки твого оповідання, — це усім відома пересторога щодо привабливих юнаків, але цього надто мало, щоби оплатити твій проїзд з нами. Але вже як пообіцяли, то нічого не поробиш. Пропоную тобі таке — доведи до завершення казки, і якщо вона нам сподобається, то ми виконаємо будь-яке розумне (!) твоє бажання, якщо ж ні, то ти мушиш заплатити проїзне. Ну як? — без великої надії спитав старий.

— Згода, — спокійно відповів караманець. — Поясню казку як зможу. Отже, палац у казці — це тіло людини, а султан — це те, з чим людина себе отожднює, те «я» всередині нас.

— А візир хто такий? Гість? — насмішкливо спитав хтось з купців.

— Це те, чого, на жаль, немає в тебе, мій допитливий друже, це — людська мудрість або, як каже простолуд, здоровий глузд. Це він застерігає людину від копірвання в собі, від блукання у невідомих навіть йому закапелках свого розуму, від зустрічі там з...

— Тим юнаком. Хто ж він? — спитав його наймолодший із купців.

— Це — віра в Бога. У кожного вона є. І мало не кожен утримує її на хлібі обов'язкових молитов та на воді посту. Та якщо в скрутну годину людина звернеться до неї і почне молитися часто й щиро, почне думати про Творця, спілкуватися з побожними людьми, читати святі книги — тобто плекати в собі віру, то вона зростає й не залишить у людині нічого, крім себе. Вчинки наверненого здава-

тимуться божевіллям, а він сам — навіженим.

— А чим тоді був у казці гарем? — поцікавився знову хтось.

— Це — дев'яносто дев'ять людських гріхів. Коли віруєш, то в них немає влади над тобою, тож вони нацьковують своїх яничар-наслідки минулого безбожного життя. І руйнується людина, загибає вона, загибає палац її духа — тіло. Лише голову — душу її — неушкодженою забирає віра із собою до Бога... Ось, власне, і вся суть казки. А напис на скриньці ви тепер і самі можете перекласти.

— Так, — відгукнувся безбородий купець. — «Відчиниш — матимеш щастя, матимеш щастя — наложиш головою» означає «увіруєш — себе погубиш, себе погубиш — душу врятуєш».

— Слушно, — посміхнувся караманець. — Ну як?

— Яке твоє бажання? — спитав очільник каравану.

— Хочу, щоби не один я проїхав без проїзного, але й усі інші прочани. Це розумне бажання?

— Розумне й справедливе, — відповів старий.

У НАСТУПНОМУ ЧИСЛІ «КРИМСЬКОЇ СВІТЛИЦІ»

«ПІВОСТРІВ СКАРБІВ» У РУКАХ ОКУПАНТІВ: ЗАГРОЗИ І ВИКЛИКИ УКРАЇНСЬКІЙ КУЛЬТУРНИЙ СПАДЩИНІ В КРИМУ

6-річний термін окупації Криму демонструє, що у сфері захисту культурної спадщини системної ефективної політики державні органи України поки що не напрацювали. Це значною мірою, за оцінками експертного співтовариства, було пов'язано із позицією Міністерства культури України. На жаль, попередній керівний склад міністерства не зумів чи не захотів реалізувати політику ефективного захисту української культурної спадщини в окупованому Криму. У жовтні 2019 року редакція газети «Кримська світлиця» звернулася із письмовими запитами до Міністерства культури, молоді та спорту України щодо надання інформації про низку актуальних питань збереження культурної спадщини України, зокрема пам'яток на окупованих територіях. Про те, які відповіді було отримано на ці запити, читайте в наступному номері.

ГАЗЕТА «КРИМСЬКА СВІТЛИЦЯ»

Всеукраїнська літературно-художня і публіцистична газета Свідчення про державну реєстрацію КВ № 23715-13555Р від 06.02.2019 р.

Засновники

Всеукраїнське товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка Громадська організація «Кримський центр ділового та культурного співробітництва «Український дім»

Видавець

ТОВ «Видавничий дім «Українська культура»

Юридична адреса

03040, м. Київ, вул. Васильківська, 1

Директор

В'ячеслав ЮРЧЕНКО

Головний редактор

Андрій ШЕКУН

Дизайн та верстка

В'ячеслав ЮРЧЕНКО

Надруковано:

ФОП Ключук С.М., вул. Заводська, 37 В, м. Чернівці, 58007.

Редакція не завжди поділяє думки авторів публікацій, відповідальність за достовірність фактів несуть автори. Рукописи не рецензуються і не повертаються.

Редакція залишає за собою право скорочувати публікації і виправляти мову.

Зміст газети поширюється на умовах ліцензії СС BY 3.0, якщо відсутні інші вказівки.

Передплата на газету

Передплатна ціна на 2020 р.: на 6 місяців — 162,90 грн. на рік — 325,80 грн.

У передплатній ціні враховано вартість доставки до вашої поштової скриньки і вартість оформлення абонементу.

Передплатний індекс

90269

Наклад 1000 прим.

Ціна договірна

